

ՏԱՄՆԵՐԿՈՒ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՅՈՒՀԻ ՄԸ, ՈՐ ԵՐԿՈՒ ՏԱՐԻԷ
Ի ՎԵՐ ԱՅՐԻ ՄՆԱՑԱԾ Է.

Մշոյ հայ երեւելիներէն երկուքը, որոնք աեղւոյն Գաւառ. և Քաղաք. ծոցովոց մէջ անգամ են, կը փափաղին իրենց բարեկամական սէրը աւելի սերտ կապերով ամրապնդել, որուն համար կը գործածեն իրենց զաւակները, մանչը 16 տարեկան և աղջիկը 11 տարեկան: Խնամութեան նախաբանը եղող նշանախօսութիւնը տեղի կունենայ և երեկոյթներու շարքէ մը յետոյ, պսակը ևս տեղի կունենայ: Չմոռնամ ըսելու, որ այս արարողութեան ներկայ կը գտնուի նաև Առաջնորդ Հայր Սուրբը, որ փոխան լեցունկեկ ժամոցի մը, ներբողալից խրատական մը խօսելէ վերջ, ի վեր կը հանէ երկու ընտանեաց միացումը, որոնք այն օրը պսակի ս. արարողութեամբ միացուած էին, և կը յանձնարարէ ներկայ գտնուողներուն, որ օրինակ առնեն տեղւոյն ջոջերուն մէջ կատարուած այդպիսի օրինակներէն: Մեղրալուսինէն վերջ, հարսին վրայ կը նշմարուի մայր ըլլալու վիճակներ, և երկար սպասումներէ վերջ, մանուկ-մօր ներսիդին գտնուողը, իր կարգին կուղէ լոյս արև տեսնել, և աղաբերքի ցաւերէն յետոյ խեղճ աղջնակը, երկար ու տաժանելի զիմադրութենէ մը վերջ, կիսակազմ, անշուշ մօի կտոր մը կը ծնի, զոր անմիջապէս կը վերցնեն ու կը թաղեն: Գալով մօրը, 12 տարեկան տիկ. Զարուհիին, 4—5 ամի. տառապելէ վերջ հազիւ հազ կապտի մահուան ահաբեկիչ ճիւղաններէն. բայց ի՞նչ սև գոյժ, երբ կը լսէ թէ իր սիրելի կողակիցը? արդէն մեկնած է այս աշխարհէն, իր այն թաքուն հիւանդութենէն, որ կրճած լմնյուցած էր խեղճին սիրտը, և իր դեռատի ամուսնոյն լոկ մօի կտորի մը աշխարհ բերելը զինք ըղրորովին յուսահատեցուցած էր, և վերջապէս ծննդաբերութենէն մէկ երկու ամիս վերջ հոգին աւանդած էր, որուն լուբն է, որ Զարուհիին կուտան իր ապաքինումէն վերջ: Խեղճը կուլայ, կաղբայ, բայց ի՞նչ օգուտ, հիմա կեսուրը իր գլխուն վրայ կեցած, միշտ կանարդէ զինքը իր մեղքին համար, և միշտ սա յանկերգը կը կրկնէ. «Գուն սպանեցիր խեղճ Պետիկո»: Զոյգ մահէն վերջ, առաւօտ մը կը տեսնուի խեղճ քսաներկու տարեկան որբեակրին, ընկերացած կեսրանց տան սպասաւորին, եկած և կեցած է հօր զրան առջևը, և անընդհատ կը հարուածէ դուռը, արթնցնելու համար իր ծնողքը, որ առաւօտեան անոյշ քունի մէջ ի՞նչ գիտէ, իրենց

աղջկան դժբաղդութիւնն է, որ կերաղեն, թէ ուրիշ բաներ: Այրի կենը այսպէս իր ծնողաց մօտ կերթայ և երկու տարիէ ի վեր կսպասէ և ո՛վ գիտէ դեռ քանի՞ տարի ալ պիտի սպասէ, որպէս զի ուրիշ այրիացած այր մը գտնէ, որ բարեհաճի ամուսնանալ իրեն հետ: Տիար Բ. Խոսրով, որ այս տողերը կը գրէ մեղի, կաւելցնէ թէ այդ այրին, որ տարիքով պզտիկ է նոյն իսկ մեր նախադրութարաններու միջին տարւոյն աշակերտներէն, ի՞նչ պիտի ընէ, կրկին ամուսնանալ, երիտասարդի մը հետ անկարելի է, գալով տարէցին, ան ալ ընականաբար պիտի մտածէ և խեղճը, զրկուած իր կուսական հարստութենէն, պիտի սպասէ ու սպասէ թերևս... վերջին գալստեան: Դաւառի մէջ տասնեակներով կը համընկն 12—20 տարեկան որբւայրիներ: Արեւօք ասոնց պատճառը գտնելը և գանոնը դարմանելը դժուար է:

Ըստ իս, այս դժբախտութիւններու առաջը կընանք առնել, եթէ մեր դաւառային թեմերու առաջնորդները քիչ մը խղճմտութեամբ ընտրենք, օր. համար.

1. Մեր դաւառներու թեմերը շատ քիչ պէտք ունին ատուած արանութեան վարդապետներու:

2. Մեր դաւառային թեմերը՝ պէտք չունին ֆրանսերէնի, անգլիերէնի, գերմաներէնի և երբեմն ալ աւելի լեզուներու քաջ հմուտ վարդապետներու:

3. Պէտք չունի Հայ. Կաթողիկէ և Առաք. Ս. եկեղեցւոյ դարերէ ի վեր ընդունած և անայլալ պահած ծէսերը փոխելու կամ բարեկարգելու կարող վարդապետներու:

Եւ դեռ շատ մը բարեմասնութիւններ, որոնց երբէք պէտք չունին մեր դաւառի թեմերը, այլ պէտք ունին մեծամասնաբար՝ բառիս բուն նշանակութեամբ, անուս ժողովուրդը հովուելու կարող և վարժ վարդապետներու, որոնք քիչ թէ շատ հմուտ ըլլան եկեղեցական ծէսերու, և ամեն բանէ աւելի, կարող ըլլան ժողովրդեան մէջ արմատացած որոմները փաղելու, եւ անոնց տեղը բարի հունցեալ սերմանելու: Սակայն մենք անոր փոխարէն ի՞նչ կընենք, գիտէք. 17—18 տարու տղաքները կը ժողվենք, կը զրկենք Դպրեվանք կամ երուսաղէմ, 6—7 տարի վերջ 25—26 տարեկան եղած ատեննին կուտանք անոնց վեղար և գաւազան, և առանց վարանելու կը զրկենք այնինչ գաւառը, որուն առաջնորդն ալ, որ Հայր սուրբ է, թեմին շնորհիւ Սրբազան Հայր կըլլայ Պօլիս գալ փափաքելով, պզտիկ բան մը պատուակ կը ընէ և հրաժարականը հեռագրով կը զրկէ Կեդր. վարչութեան և առանց սպասելու վարչութեան որոշման, ճամբայ կելլէ դէպի Պօլիս, ուր հասնելուն, առաջին գործը կըլլայ

Բերա, Թագսիմի շրջականները բացսիօնեռ ըլլալ և վերը յիշած ամուսնութիւններու հրամանագիրներէն ժողուած դրամները մոխել, և կը մնայ Պօլիս վարելով թաղի մը քարոզչական պաշտօնը, զոր նախընտրած էր թեմական առաջնորդութենէն:

Գալով մեր նորընծայ վարդապետին՝ աներեւակայելի աճապարանքով կը վազէ նոր պաշտօնատեղին և անմիջապէս կըսկսի գործի, ստորագրելով ամուս. հրամանագիրեր, յուղարկաւորութեան երթալ, պսակի արարողութեանց նախագահել, ևլն. ևլն. և վարչային ուրիշ գործեր տնօրինել, որոնց մէջ կանխիկ է ս. Հօր ժամոցը: Եւ գլխէք, ինչ մեծ ճարպիկութեամբ կը կարդադրէ այդ ամեն եկեղեցական գործերը, որոնց վրայ այնքան տեղեկութիւն ունի, որքան ես, դուն, ան: Ալ ի՞նչ կըսպտէք այդպիսիներէն, որոնք իրենց շահը միայն կը մտածեն: Հետեւաբար, քանի որ մենք մեր այս նորընծաները վարժ, փորձառու և տարեցններու ձեռքին տակ չենք մարդեր կրօնական այն գործին, որուն կը պատրաստուին, և երբ մեր փորձառուները մէկիկ մէկիկ հուզան կը հաւաքուին Կ. Պօլիս Կաթողիկոսական կամ Պատրիարքական ընտրութեան մը ոպատելով հանդերձ, վարելով մայրաքաղաքի եկեղեցիներէն միոյն պատուակալ քարոզչութիւնը. լաւ չէր ըլլար, որ մեր այդ վարդապետներուն թեմի մը տիպար առաջնորդ ըլլալու պահանջումները ձեռնհասներու կողմէ դասաւանդուէին, ինչպէս կըլլայ մեր նախակրթարաններուն մէջ վաճառականական տոմարներու և հաշիւներու վերաբերեալ հարցը: Ասով նորընծան գէթ տեսականին մէջ մեծ դժուարութիւն չի քաշեր: Ասանկ ընելով՝ թէպէտ եռլորովին լուծած չենք ըլլար մեր և մեզմէ առաջ շատերու կողմէ յուզած այս եկեղ. կենսական հարցը, սակայն քիչ թէ շատ չափաւորած կըլլանք վնասները, որոնք օր աւուր բազմապատկուելու վրայ են:

